

Інститут прав людини і запобігання екстремізму та ксенофобії (Іплекс) Київський міжнародний інститут соціології

Протягом 26 листопада - 6 грудня 2010 року Інститут прав людини і запобігання екстремізму та ксенофобії (ІПЛЕКС) спільно з Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) провели дослідження щодо ставлення населення до порушення прав людини в Україні, ставлення до мігрантів та до проявів екстремізму. Польовий етап дослідження проводив КМІС. Методом інтерв'ю опитано 2042 респонденти, що мешкають в усіх областях України та Криму (включно з містом Києвом) за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років.

Статистична похибка вибірки з ймовірністю 0.95 не перевищує

2.3% для показників близьких до 50%, 2,0% - для показників близьких до 25% та 75%, 1,5% - для показників близьких до 12% та 88%, 1% - для показників близьких до 5% та 95%, 0,5% - для показників близьких до 1% та 99%, 0,2% - для показників близьких до 0,2% та 99,8%.

(Наведені теоретичні величини статистичної похибки без врахування дизайнефекту; для переважної більшості показників вплив дизайну застосованої в опитуванні стохастичної вибірки підвищує похибку не більше ніж у 1.5 рази).

РОЗДІЛ 1. ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

1. Найважливіші для мешканців України права

Результати дослідження засвідчують, що, як і в 2006 році, для більшості мешканців України (56%) найбільш значимим є *право на безкоштовну медичну допомогу*. Причому важливість цього права навіть зросла порівняно з 2006 роком – тоді 45% респондентів вважали його одним з найважливіших для себе. Серед інших важливих прав необхідно відмітити *право на працю* (41%) та *право на соціальний захист* (37%). Важливість цих прав у 2010 році лишається приблизно такою ж, як і у 2006 році. До п'ятірки найважливіших прав також входять *права споживачів* (26%), а також *право на справедливий і доступний суд* (20%). Причому важливість прав споживачів зросла порівняно з ситуацією чотирирічної давнини – тоді вона складала 16%, а важливість права на справедливий і доступний суд лишилася такою ж.

2. Досвід переживання почуття приниження та страху через порушення в суспільстві своїх прав

Результати дослідження засвідчують, що 46% мешканців України мають досвід переживання почуття страху і приниження через порушення в суспільстві своїх прав протягом останнього року. Причому 14% респондентів переживали таке почуття *нерідко*, а 11% – *часто* або *дуже часто*.

3. Особистий досвід ситуацій, коли порушувалися права людини

Результати дослідження засвідчили, що найбільш порушуваним правом виявилось *право на безкоштовну медичну допомогу* – 47% респондентів повідомили, що це право було порушене або стосовно їх особисто, або стосовно членів їхньої сім'ї. Втім, порівно з результатами опитування 2006 року кількість таких людей зменшилася – тоді 54% респондентів мали досвід порушення права на безкоштовну медичну допомогу. 33% респондентів мали досвід порушення *прав споживачів*, 30% – *права на працю*, 25% – *права на соціальний захист*. Порушення решти прав було менш поширеним.

Також відмітимо, що 25% респондентів, згідно з результатами дослідження, стикалися протягом останнього року з випадками дискримінації. Найчастіше дискримінація мала місце через *майновий стан* – таку причину назвали 65% респондентів, які протягом останнього року стикалися з випадками дискримінації. 23% відмітили як причину *вік* людини. Решта причин були менш поширеними. Якщо ж говорити про ситуації, в яких порушувалися права людини, то найчастіше (53%) це відбувалося у *повсякденному житті*. 36% респондентів відмітили, що порушення прав відбулося *при отриманні довідок, дозволів тощо*, 33% – у *відносинах з роботодавцем*. Порушення в решті сфер були дещо менш поширеними.

4. Рівень дотримання прав людини в Україні

У перебігу дослідження також з'ясовувалися суб'єктивні оцінки респондентів стосовно міри дотримання різних прав в Україні. Так, респондентів просили відповісти, якою мірою, виходячи з їхнього власного досвіду та відомих їм фактів, в Україні дотримуються права за 7-бальною шкалою, де 1 – право не порушується, а 7 – право порушується постійно або досить часто.

Результати дослідження засвідчили, що найбільш порушуваними, на думку мешканців, є *право на безкоштовну медичну допомогу* (середнє значення складає 6.2), *право на працю* (5.7), *право на справедливий то доступний суд* (5.6), *права споживачів* (5.6). Найменш порушуваними є *право на свободу віросповідань* (2.0), *право на об'єднання* (2.3), *право на мирні зібрання* (2.5).

Також результати дослідження засвідчили, що порівняно з 2006 років у випадку *більшості* прав оцінка рівня їхнього дотримання *зазнала змін*. Так, лише рівень дотримання права на справедливий і доступний суд, прав дітей та свободи від катувань лишився на приблизно тому ж рівні, як і у 2006 році. Решта ж прав, порівняно з ситуацією чотирирічної давнини, зараз або менше порушуються, або, навпаки, більше. Особливо необхідно відмітити різке зростання *недотримання права на безкоштовну медичну допомогу* (з 4.1 у 2006 році до 6.2 у 2010 році), *права на працю* (з 4.2 до 5.7), *прав споживачів* (з 3.9 до 5.6).

Таблиця 4.1

«Виходячи з Вашого власного досвіду та відомих Вам фактів, як Ви оцінюєте рівень дотримання прав людини в Україні? Оцінку дайте за 7-бальною шкалою, де 1 – право не порушується, 7 – право порушується постійно або досить часто)», середнє значення, 2006-2010 рік

	2006 рік	2010 рік
Право на безкоштовну медичну допомогу	4.1	6.2
Право на працю	4.2	5.7
Право на справедливий та доступний суд	5.5	5.6
Права споживачів	3.9	5.6
Право на соціальний захист	2.7	5.0
Право на освіту	4.1	4.7
Право на захист від дискримінації	2.8	4.1
Право на свободу та особисту недоторканість	5.2	4.0
Право на життя	6.0	4.0
Права дітей	3.9	3.9
Право на безперешкодне володіння власністю	5.3	3.8
Свобода від катувань	3.7	3.6
Право на отримання інформації	3.8	3.6
Виборче право	4.6	3.5
Право на недоторканість приватного життя, житла, листування	5.1	3.5
Право виїхати до іншої країни та повернутись	4.9	3.0
Свобода висловлювань	3.2	2.9
Право на мирні зібрання	3.7	2.5
Право на об'єднання	3.6	2.3
Свобода віросповідання	4.0	2.0

5. Погляди мешканців України стосовно найбільш уразливих груп

Більшість мешканців України вважає, що саме *люди похилого віку* (63%) і *незможні* (61%) найчастіше стають жертвою порушень прав людини. 38% респондентів висловили думку, що найчастіше жертвою таких порушень є *молодь*.

6. Погляди мешканців України стосовно того, хто є безпосереднім винуватцем порушень прав людини

На думку мешканців України, *правоохоронні органи* найчастіше є безпосередніми винуватцями порушень прав людини – такий погляд висловили 46% респондентів. Також 42% респондентів винуватцями вважають *органи місцевого самоврядування*, 40% – *міністерства та інші центральні органи влади*, 36% – *народних депутатів*.

РОЗДІЛ 2. СТАВЛЕННЯ ДО МІГРАНТІВ ТА БІЖЕНЦІВ

Відношення до прибуття до України українців, росіян, білорусів

Близько половини (52.7%) опитаних позитивно ставляться до надання можливості національностям, що традиційно проживають на території України, приїздити та жити на її теренах. Майже третина (27%) вважають, що це можна дозволяти лише не багатьом представникам цих національностей, 9.3% вважають, що таку можливість можна надавати лише ліченим представникам даних національностей, 3% ставляться до такої перспективи досить категорично, вважаючи, що нікому з представників зазначених національностей не можна дозволяти прибувати до України та жити на її території.

Відношення до прибуття до України представників інших національностей та рас

До перспективи прибуття до України інших національностей та рас, опитані ставляться з більшою вибірковістю, зокрема, близько п'ятої частини опитаних (19.6%) вважають, що таку можливість можна надавати багатьом, найбільш розповсюдженою є думка про те, що можливість прибувати до України можна надавати не багатьом (37%), 23.1% респондентів заявили, що таку можливість можна надавати лише ліченим представникам інших національностей та рас, 9% висловили різко негативне ставлення до такої можливості, вони вважають, що таку можливість не можна надавати нікому.

Відношення до прибуття до України представників бідніших за Україну країн поза межами Європи

Ставлення до прибуття до України представників бідніших країн поза межами Європи більш обережне, ніж просто представників інших. Зокрема, тільки десята частина респондентів (10.9%) вважає, що таку можливість можна надавати багатьом, 27.3% опитаних сказали, що дозволяти приїздити до України можна не багатьом, майже стільки ж (25.5%) вважають, що таку можливість слід надавати ліченим представникам бідніших країн поза межами Європи. П'ята частина (19.4%) вважає, що нікому з представників цих країн не можна надавати можливість прибувати до України та жити на її території.

Варто зазначити, що ставлення до перспективи прибуття до України представників бідніших країн дещо відрізняється у представників різних майнових груп. Загальна тенденція є такою, що чим заможнішим є домогосподарство, тим рідше його члени виступають за заборону прибуття до України зазначених осіб (серед тих, кому не вистачає на їжу – 21.6%; тих, кому вистачає грошей на їжу, але купувати одяг вже важко – 21%; тих, кому вистачає грошей на їжу, одяг і вони можуть дещо відкласти – 17.6%; тих, хто може дозволити собі купувати деякі коштовні речі – 15.5%).

РОЗДІЛ 3. РІВЕНЬ ЕКСТРЕМІСТСЬКИХ ОРІЄНТАЦІЙ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

1. Проблеми вимірювання екстремістських орієнтацій. Розробка індексу.

В нашому дослідженні вивчався лише екстремізм на ґрунті національної ворожнечі. Під **екстремізмом** ми будемо розуміти насильницькі дії щодо представників тих чи інших етнічних груп у зв'язку лише з фактом належності до цих груп. Під **екстремістськими орієнтаціями** ми будемо розуміти позитивне ставлення до таких насильницьких дій (хоча більш точно слід було б казати, що ми вимірюємо лише когнітивний компонент екстремістських орієнтацій).

Показниками екстремістських орієнтацій у дослідженні були відповіді на три запитання – про ставлення до нападів на представників деяких етнічних груп, ставлення до побиття представників цих груп та про бажання, щоб людство «звільнилося» від цих груп. Нижче у таблицях 3.1, 3.2 та 3.3 акумульовані позитивні відповіді на ці запитання (у 3.1 та 3.2 сума відповідей «повністю схвалюю» і «скоріше схвалюю»). У таблицях 3.1. та 3.2 наведені також відповіді «важко сказати». Справа в тому, що питання про ставлення до протиправних дій є питанням чутливим, респонденту важко висловити схвалення цих дій, тому частина респондентів ухиляється від відповіді. Запитання є досить простим, тому, з нашої точки зору, відповідь «важко сказати» є не стільки проблемою складності запитання скільки небажанням висловити своє позитивне ставлення, тобто деяким проявом екстремістських орієнтацій. Зауважимо також, що обрані нами етнічні групи не мають на меті репрезентувати всю множину етнічних груп, ми обрали деякі групи, про напади на які були повідомлення в пресі, тільки як індикатори прояву екстремістських орієнтацій.

Таблиця 3.1. Відсоток схвальних відповідей на запитання «Час від часу доводиться чути про напади на (НАЦІОНАЛЬНІСТЬ) в Україні. Деякі люди схвалюють такі напади, інші засуджують. А як Ви в цілому ставитеся до подібних нападів?»

Напади на	Схвалюю	Важко сказати	Разом
азіатів	2.8	7.5	10.3
африканців	3	6.4	9.4
євреїв	1.7	5.9	7.6
циган	4.5	7	11.5

Таблиця 3.2. Відсоток схвальних відповідей на запитання «Уявімо, що Ваш знайомий побив (НАЗВІТЬ ЖЕРТВУ ЗА НАЦІОНАЛЬНІСТЮ) через його національність. Як би ви поставилися до його вчинку?»

Побиття	Схвалюю	Важко сказати	Разом
азіатів	2.6	5.5	8.1
африканців	2.4	5.5	7.9
євреїв	1.3	5	6.3
циган	4.4	5.7	10.1

Таблиця 3.3. Відсоток тих, що вибрали ці групи у відповідь на запитання «Є така точка зору, що деякі з етнічних та соціальних груп являють загрозу для існування та розвитку людства, і було б бажано позбавитися від них взагалі. Подивіться на перелік різних етнічних та соціальних груп і скажіть, будь ласка, від яких з цих груп людство має звільнитися».

Людство має звільнитися від:

Осіб африканського походження	7.8
Осіб національностей Азії	6.7
Осіб національностей Кавказу	11.8
Циган	17.1

Ми бачимо, що варіація різниць у ставленні до азіатів, африканців і євреїв у межах похибки вибірки, ставлення до циган трохи гірше. В цілому схвальне ставлення до нападів і побиття висловлюють від 1% до 4% населення, це невеликий відсоток, але ж 1% дорослого населення України це майже чотириста тисяч людей. Якщо ж врахувати і відповіді «важко сказати», то кількість людей з екстремальними орієнтаціями наближається до 10% . Дані таблиці 3.3 теж демонструють більш високий рівень екстремістських орієнтацій, ніж відсоток тих, хто схвалює побиття і напади (можливо це тому, що у запитання не зазначено, яким чином людство буде звільнятися від небажаних груп).

Порівняння результатів опитування з даними 2008 року показало, що значущих змін у рівні екстремістських орієнтацій ми не знайшли.

Індекс екстремістських орієнтацій розраховувався як сума позитивних відповідей на всі три запитання. Тоді мінімальне значення Індексу 0 мають ті респонденти, які не схвалюють напади і побиття жодних представників етнічних груп і не бажають їх ліквідації. Максимальне значення – 12 – мають респонденти, що схвалюють напади і побиття всіх груп і бажають їх ліквідації.

2. Поширеність екстремістських орієнтацій. Фактори, що впливають на рівень екстремізму.

Таблиця 3.4. показує розподіл населення України за рівнем індексу екстремістських орієнтацій. Як бачимо, 73% населення не має жодних екстремістських орієнтацій, ще біля 19% мають деякі елементи цих орієнтацій (разом 92%).

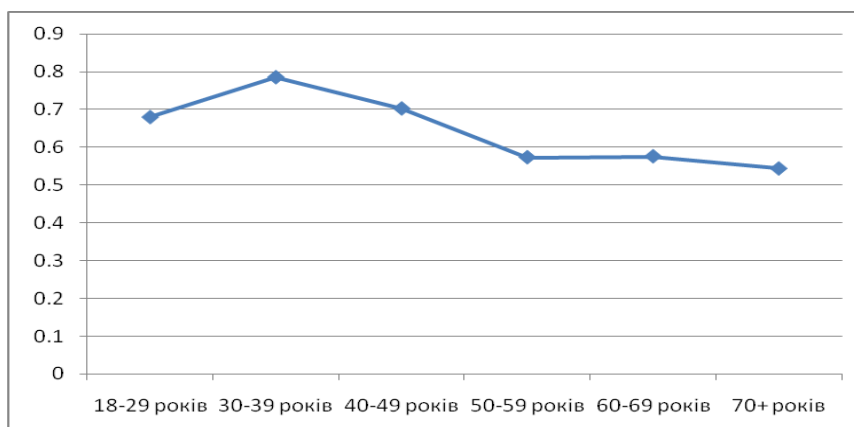
Таблиця 3.4. Розподіл населення України за значеннями Індексу екстремістських орієнтацій

Індекс екстремістських орієнтацій	N	%
0	1427	72.6
1	264	13.3
2	104	5.3
3	48	2.5
4	68	3.5
5-9	32	2.6
10-12	18	0.9
Разом	1961	100.0

Тобто прояви екстремістських орієнтацій мають біля 8% населення, з них біля 1% мають дуже високий рівень цих орієнтацій. Всі ці відсотки є доволі умовними, якщо їх трактувати безпосередньо, але для порівняння різних груп населення і для моніторингу динаміки процесів вони можуть використовуватися. Зауважимо також, що орієнтації як ставлення до умовних подій і реальна поведінка респондента можуть не співпадати, зв'язок між рівнем орієнтацій і переростанням їх в реальну поведінку не досліджений, тому ці дані не можна трактувати як свідчення безпосередньої загрози для життя чи здоров'я представників тих чи інших етнічних груп.

Щодо факторів екстремістських орієнтацій, то чоловіки мають дещо вищий рівень екстремістських орієнтацій, ніж жінки (0.72 у порівнянні з 0.60).

Діаграма 3.2. Рівень екстремістських орієнтацій вікових груп, індекс

Щодо віку, то, як не дивно, молодша група (18-29 років) має нижчий рівень екстремістських орієнтацій, ніж середня, а далі в цілому рівень екстремизму знижується (можливо, це пов'язано з тим, що ми досліджуємо населення з 18 років і група 18-29 є досить широкою).

За освітою рівень екстремістських орієнтацій найнижчий для тих, хто має вищу освіту, що очікувано, але найвищий – серед осіб зі спеціальною середньою освітою, що неочікувано і потребує подальшого вивчення.

РОЗДІЛ 4. РІВЕНЬ ТА ДИНАМІКА КСЕНОФОБІЇ В УКРАЇНІ

4.1. Метод вимірювання ксенофобії

Для визначення ставлення населення до різних етнічних груп ми використовуємо шкалу Богардуса¹ у версії Н. Паніної, яка адаптувала і вперше використовувала цю шкалу в Україні, див. Додаток, Анкета, блок Ксенофобія:

Я згоден, щоб представники названої в рядку національної групи...
(ДИВІТЬСЯ **ТАБЛИЦЮ 1**, ДЕ ВОНИ ПЕРЕРАХОВАНІ В АЛФАВІТНОМУ ПОРЯДКУ)

...були членами моєї родини	1
...були моїми близькими друзями	2
...були моїми сусідами	3
...були моїми колегами по роботі	4
...були жителями України	5
...були гостями України	6
...зовсім не пускались би в Україну	7

МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ ПО КОЖНІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ ГРУПІ

Таблиця 1

	членами моєї родини	близьким и друзями	сусідами	колегами по роботі	жителями України	гостями України	Не пускав би в Україну
американців	1	2	3	4	5	6	7
білорусів	1	2	3	4	5	6	7
євреїв	1	2	3	4	5	6	7

І т.д.

Хоча в цілому дослідження проводилися як безпосередні інтерв'ю (face-to-face), частина анкети з питаннями шкали Богардуса інтерв'юер передавав респондентам для самозаповнення. Відзначимо, що в списку, запропонованому

¹ Bogardus E.S. Measuring Social Distance // Journal of Applied Sociology. – 1925. – vol.9 – p.299-308

респондентам, є не тільки представники етнічних груп, а й мовно-етнічних (російськомовні українці) і расових. Шкала побудована таким чином, що якщо респондент згоден допустити представників певної національної групи як членів своєї родини, то він згоден також допустити їх і як друзів, сусідів, колег і т.д., А якщо, наприклад, він згоден допустити їх як колег по роботі, то, природно, він згоден також допустити їх і як жителів або відвідувачів України. Тобто, якщо респондент обвів кружечком якусь цифру в рядку, то він обведе і всі цифри, які більше. Можна вважати відповіддю на запитання першу (найменшу) цифру в рядку, тобто мінімальну соціальну дистанцію, на яку респондент згоден підпустити до себе представників даної етнічної групи.

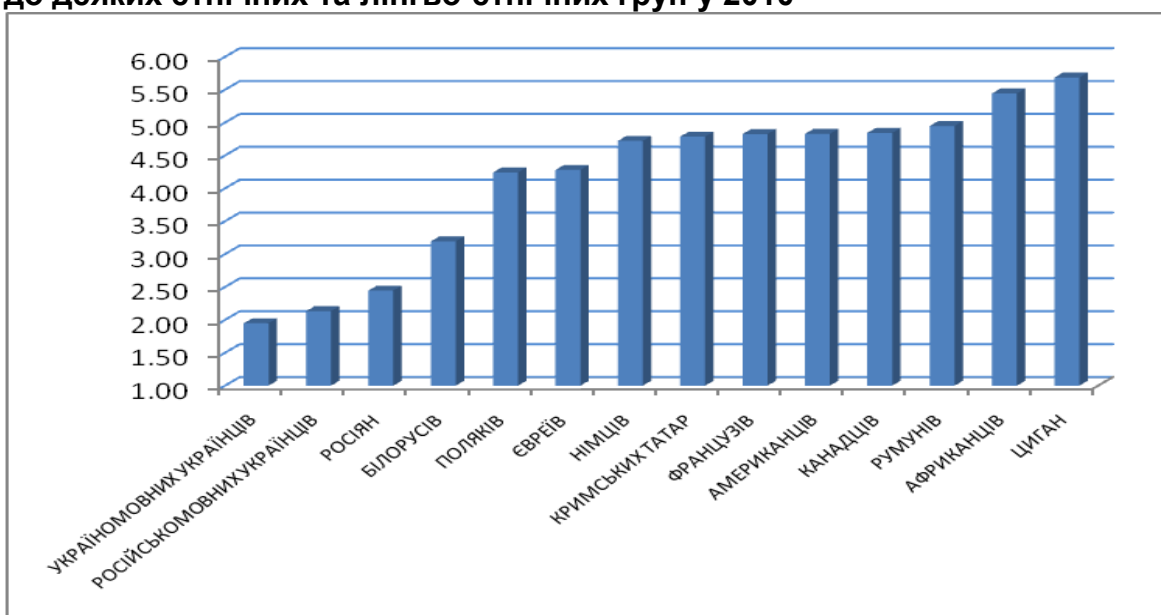
Тоді індекс соціальної дистанції між певною групою респондентів і деякою етнічною групою - це середнє арифметичне від мінімальних соціальних дистанцій, на яку респонденти згодні підпустити представників даної етнічної групи. Він змінюється від 1 до 7. Індекс дорівнює 1, якщо всі респонденти згодні, щоб представники даної національної групи були членами їх сімей; індекс дорівнює 7, якщо всі респонденти не пускали б представників даної національної групи в Україні.

Середня соціальна дистанція від респондента до всіх 13 етнічних груп може використовуватися, як показник рівня ксенофобії кожного респондента - будемо називати його **індексом ксенофобії (Xenophobia Index - XI)**. Індекс змінюється від 1 до 7, причому значення 1 означає, що респондент готовий допустити в якості члена сім'ї всі 13 етнічних груп, а значення 7 - що респондент не пускав би в Україні представників жодної з 13 груп.

4.2. Ієрархія упереджень в 2010

На графіку 4.1. наведено дані про ієрархію ставлення населення України до різних етнічних груп.

Графік 4.1. Соціальна дистанція (індекс ксенофобії) від населення України до деяких етнічних та лінгво-етнічних груп у 2010

З графіка також видно, що ієрархія упереджень населення є наступною: україномовні українці, російськомовні українці, потім росіяни і білоруси.

Далі з деяким відривом йдуть поляки і євреї (різниця їх індексів незначущі), потім приблизно на одному і тому ж рівні німці, кримські татари, французи, американці, канадці, румуни. Останні дві позиції займають африканці і цигани.

4.3. Динаміка ксенофобії

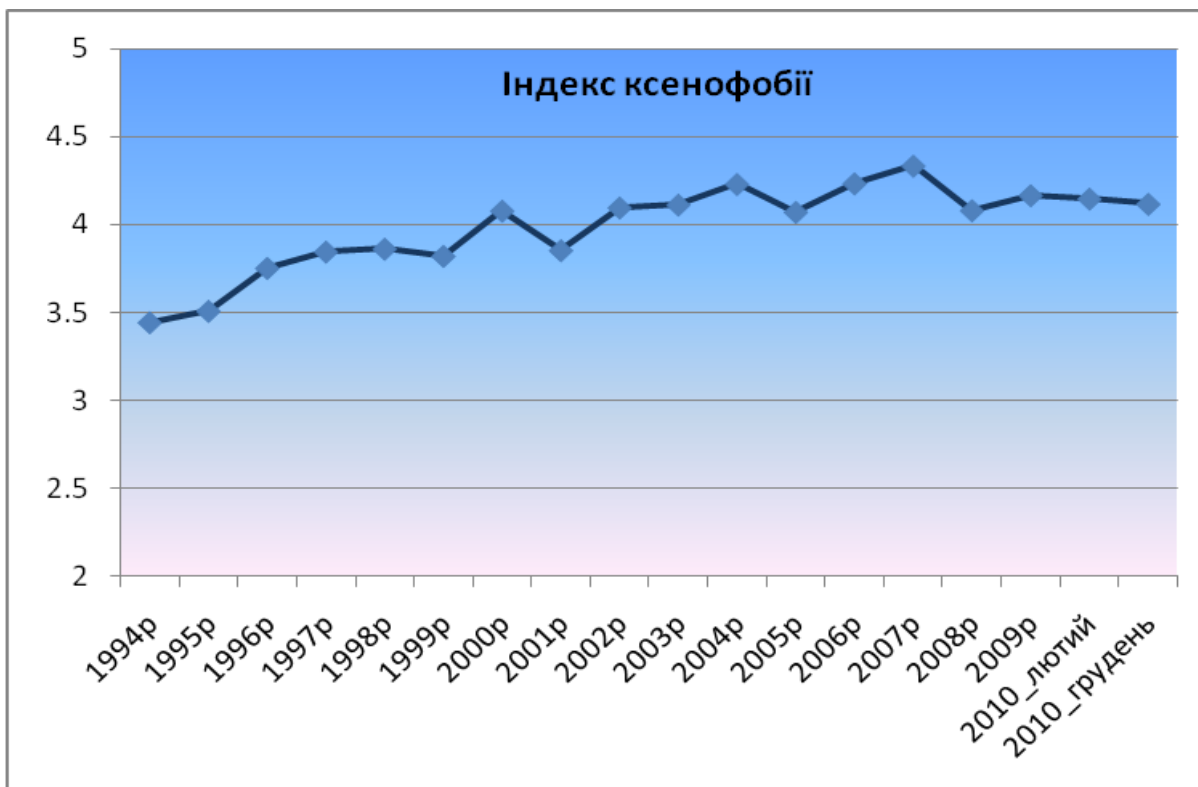
Для определения динамики ксенофобии мы использовали данные 18-ти Омнибусов – социологических исследований, проведенных Киевским Международным Институтом Социологии с 1994 по 2010 гг. Данные репрезентативны для населения Украины в возрасте 18 лет и старше. Выборка стратифицирована по областям и типам населенных пунктов. На первой ступени производится случайный отбор (используя PPS – probability proportional to size) пунктов, на второй ступени выборки – случайный отбор почтовых отделений, а потом осуществляется случайный отбор адресов домохозяйств на территории почтовых отделений и респондентов в каждом домохозяйстве. Опросы проводились в разные годы в 120 - 165 городах и селах (на территории 250 - 375 почтовых отделений) во всех 24 областях Украины и в Крыму.

Для визначення динаміки ксенофобії крім даного дослідження Інституту прав людини і запобігання екстремізму ми використовували також дані 18-ти Омнібусів - соціологічних досліджень, проведених Київським Міжнародним Інститутом Соціології з 1994 по 2010 рр.. Дані репрезентативні для населення України у віці 18 років і старші. Вибірка стратифікована по областях та типами населених пунктів. На першій ступені проводиться випадковий відбір (використовуючи PPS - probability proportional to size) пунктів, на другій ступені вибірки - випадковий відбір поштових відділень, а потім здійснюється випадковий відбір адрес домогосподарств на території поштових відділень та респондентів в кожному домогосподарстві. Опитування проводилися в різні роки в 120 - 165 містах і селах (на території 250 - 375 поштових відділень) у всіх 24 областях України та в Криму.

Помилка вибірки для масиву в цілому по частці ознаки в різні роки коливалася від 3% до 4% з урахуванням дизайн-ефекту (ми оцінюємо дизайн-ефект нашої вибірки як 1.5). Кількість опитаних респондентів у віці від 18 і старше кожен рік варіюється від 1500 до 2000 осіб (у більшості досліджень близько 2000). Загальна кількість респондентів, опитаних за всі роки (1994-2010 рр..) - Близько 34000 чоловік. Розглянемо динаміку рівня ксенофобії (Графік 4.2).

З графіку видно, що індекс ксенофобії в Україні з 1994 до 2010 року істотно зріс. З чим це може бути пов'язано? На жаль, наявних даних недостатньо, щоб відповісти на це питання, можна висловити лише деякі гіпотези. Зростання ксенофобії до 1998 року включно може пояснюватися падінням рівня добробуту населення та зростанням рівня бідності (за даними нашого щорічного моніторингу відсоток тих, кому не вистачало грошей на їжу зростав і досяг максимуму в 52% в 1998 після чого почав падати, у 2007 році він склав близько 13%).

Графік 4.2. Динаміка рівня ксенофобії в Україні (1994-2010)

Другим чинником, що пояснює подальші зміни рівня ксенофобії, можуть бути міжетнічні конфлікти, що відбуваються за межами країни, війни і конфлікти в інших регіонах світу, які широко висвітлюються в засобах масової інформації та стають медіа-подіями (війна в Чечні, Афганістані, на Балканах, в Іраку). Наші дослідження показують збільшення кількості прихильників незалежності України після початку війни в Чечні або після захоплення заручників у Москві², і наші дані і дані Н.Паніної показують зростання рівня ксенофобії після 11 вересня 2001 року. Міжнародні конфлікти підвищують рівень побоювань і недовіри по відношенню до представників інших етнічних груп. Графік показує, що максимум рівня ксенофобії припадає на 2007 рік, в останні три роки (2008-2010) рівень ксенофобії стабільний.

² Паніотто В.І., Хмелько В.Є. Динаміка ставлення населення до незалежності України та фактори, що її визначають. – Десять років соціально-економічних перетворень в Україні: спроба неупередженої оцінки. Ред.І.Бураковський."К.І.С.", Київ, 2002, с.23-28

РОЗДІЛ 5. ПОШИРЕНІСТЬ АНТИСЕМІТСЬКИХ ПЕРЕКОНАНЬ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Для оцінки поширеності антисемітських переконань серед населення України був сконструйований спеціальний індекс. Методика розрахунку індексу була розроблена американською організацією «Анти-дифамаційна ліга», основним завданням якої є боротьба з антисемітизмом та усіма формами нетерпимості. Індекс представляє собою адитивну шкалу, яка включає низку можливих уявлень про євреїв. Чим більше людина має «стереотипних» уявлень про євреїв, тим більшою мірою вона поділяє антисемітські переконання. Втім, важливо відмітити, що методика орієнтована на вимірювання *когнітивних*, а не поведінкових аспектів. Тобто наявність антисемітських переконань не обов'язково вказує і на відповідну поведінку стосовно євреїв. Побудований індекс має два варіанти: «Індекс антисемітських переконань–14» (ІАП-14) та «Індекс антисемітських переконань-10» (ІАП-10), відповідно до кількості тверджень, які використовуються для його побудови.

1. *Євреї підтримують один одного більше, ніж у цілому населення України.*
2. *Євреї завжди люблять бути першими.*
3. *Євреї-бізнесмени настільки ж чесні, як й інші бізнесмени *.*
4. *Євреї, що живуть в Україні, більш віддані Ізраїлю, ніж Україні.*
5. *Євреї зараз мають забагато влади в Україні.*
6. *Євреї зараз мають занадто великий вплив у сфері бізнесу.*
7. *Євреї мають занадто багато дратуючих недоліків.*
8. *Євреї – приємні та доброзичливі люди *.*
9. *Євреї більш, ніж інші, готові вдаватися до «тіньових» дій, щоб добитися того, що вони хочуть.*
10. *Єврейські бізнесмени настільки кмітливі та проникливі, що інші не можуть успішно конкурувати з ними.*
11. *Євреїв не турбує, що відбувається з ким-небудь, окрім їхніх власних сородичів.*
12. *Євреї-бізнесмени менш чесні, ніж інші бізнесмени.*
13. *Євреї-працедавці прагнуть наймати на роботу лише євреїв*.*
14. *Євреї мають занадто великий вплив на українські засоби масової інформації *.*

Респонденти могли погодитися або не погодитися із кожним із тверджень. За кожне погодження з твердженням респонденту присвоюється 1 бал, за винятком пунктів шкали 3 та 8, (для цих тверджень 1 бал присвоюється у випадку обрання варіанту «скоріше не погоджуюсь»), після чого підраховується загальна кількість балів.

Респондент може набрати від 0 до 14 балів за шкалою ІАП-14, від 0 до 10 балів за шкалою ІАП-10. Значення шкали інтерпретуються як вказано у Табл. 4.1.

Інтерпретація значень індексу антисемітських переконань.

ІАП-14	ІАП-10	Інтерпретація
0-1 балів	0-1 балів	Не антисеміти (суттєво позбавлені антисемітських упереджень)
2-6 балів	2-5 балів	З середнім рівнем антисемітських переконань (повністю не вільні від упередженого ставлення до євреїв, але не ті, з приводу кого треба бути глибоко стурбованим).
7-14 балів	6-10 балів	З переважно антисемітськими переконаннями (власне антисеміти).

На основі отриманих даних можемо сказати, що переважна більшість населення України належить до таких, що мають *високий* рівень антисемітських переконань та власне антисемітів. Так, до «не антисемітів» ми можемо віднести від 7.4% (ІАП-14) до 9.4% (ІАП-10). До групи осіб з *середнім* рівнем антисемітизму належить від 45.2% (ІАП-10) до 45.8% (ІАП-14), до власне «антисемітів» відносяться від 41.4% (ІАП-10) до 43.1% (ІАП-14) населення України.

В рамках цього дослідження ми маємо можливість порівняти отримані дані з даними 2008 року, зібраними КМІС в рамках проекту із вивчення ксенофобії (порівняння проводиться за індексом ІАП-10). Так, дещо збільшилась кількість «не антисемітів» (з 7.3% у 2008 до 9.4% у 2010 році), а також тих, хто є власне «антисемітами» (з 34.8% у 2008 до 41.4% у 2010 році). Відповідно, кількість тих, кому притаманний середній рівень антисемітських переконань зменшився з 52.4% у 2008 році до 45.2% у 2010 році.

Зауважимо, що всі наведені дані отримані за допомогою методики Анти-дифамаційної ліги і відображають визначення антисемітизму цієї організації.